

Russische zelfvoorzienendheid voor zuivel nog ver weg

Poetin financiert Russische gigastallen

Overal op de Russische steppen verschijnen nieuwe gigastallen voor duizenden melkkoeien. President Poetin smijt met oliedollars om de inlandse zuivelproductie op te schroeven. Dankzij de stijgende welvaart neemt de zuivelconsumptie ook toe. Maar gebrek aan kennis en efficiëntie maken dat zelfvoorziening in 2020 vooralsnog een illusie lijkt.

Midden in de sneeuw op de eindeloze steppen van het immense Rusland ligt een van 's werelds grootste melkveehouderijen - met melkrobots. Niet verwonderlijk in een van Ruslands rijkste oliestaten, het overwegend islamitische Tatarstan. De hoofdstad Kazan ligt

bijna 800 kilometer ten oosten van Moskou, aan de uiterste oostgrens van wat officieel nog Europa heet. Melkmachinermerk DeLaval, leverancier van de melkrobots op Rakhimovo Farm, is met hoofdzakelijk Russische verkopers en technici

al sinds 1994 actief in Rusland. Op meer dan honderd boerderijen in Rusland, Wit-Rusland en Oekraïne levert de Scandinavische multinational in melkwinning met Zweedse degelijkheid haar assortiment. Sinds een paar jaar niet alleen maar grote visgraat- en

VIDEO
Bekijk de film over Rakhimov op
www.melkveemagazine.nl

draaimelkstallen, maar ook VMS-melkrobots. Want personeel dat koeien wil melken en voeren is wereldwijd schaars, of het nu het Europese platteland betreft dan wel Noord-Amerika of Rusland. De jeugd trekt naar de grote stad en wil niet meer op de boerderij werken. Daarom investeerde Rakhimov grootschalig in melkrobots.

Van 16 naar 32 robots

Inmiddels zijn er zestien stuks in bedrijf. Die melken duizend koeien. In 2012 zullen er als alles volgens plan verloopt nog eens zestien stuks operationeel worden. Rakhimov Farm melkt dan tweeduizend (voornamelijk uit Australië geïmporteerde) Holstein-koeien die dagelijks een grote truck vol consumptiezuivel leveren van een kwaliteit die in de verre omtrek niet te vinden is.

Rakhimov is een voorbeeldbedrijf dat tot de verbeelding spreekt. Illustratief voor de aanpak van president Poetin om de inlandse Russische landbouwproductie terug te brengen naar het relatief hoge niveau dat ten tijde van de Sovjet-Unie gebruikelijk was. Om het contrast tussen de gangbare Russische veehouderij en de megaprojecten die met steun van Poetin her en der in uit de grond schieten scherp op het netvlies te krijgen, is een kijkje in het naburige dorp heel illustratief. De voormalige Sovjet-boerderij aldaar is nog steeds in bedrijf. Een verzameling sterk verouderde krappe grupstallen en een wirwar van mestafvoerbandjes. Danone, leider op de Russische zuivelmarkt, zal voor de productie van hoogwaardige babyvoeding vast geen

melk van deze ouderwetse kolchoz willen afnemen. Zij doen graag zaken met bedrijven zoals de Rakhimov Farm.

De Grote Droogte

Maar wie met een Nederlandse bril op rondkijkt in die mega-ligboxenstallen – gebouwd met veel stalen spanten, berekend op zware sneeuwlasten – ziet nog wel het een en ander aan verbeterpunten. De koeien zouden ruimer in conditie mogen zijn en er staan te veel koeien te wachten bij de ingang van de melkrobots (twee aan twee gespiegeld, acht stuks in elke stal). Maar dat zijn managementaspecten waar ondernemer Farit Rakhimov niet wakker van ligt. Pas als er onvoldoende water beschikbaar is of het water is van inferieure kwaliteit, dan heeft hij een serieus probleem. Of als de voerstrook opdroogt. Zoals ten tijde van de Grote Droogte in 2010, toen hij per hectare maar acht ton snijmaïs oogstte waar dertig ton normaal is. Het lijkt erop alsof de veestapel nu nog de nasleep ondervindt van het voertekort dat toen ontstond.

Meer dan 10.000 euro/koe

Ook al realiseert Rakhimov Farm bij lange na niet de efficiëntie en het kostprijniveau dat in Nederland gebruikelijk is, toch lijkt het geen twijfel dat het megaproject dat nu een omvang van ruim duizend melkkoeien beslaat, binnen afzienbare tijd wordt verdubbeld. Een miljardenproject in Russische roebels gerekend. Een roebel is maar tweeënhalf cent waard, maar wie aan het rekenen slaat

komt op een investeringsbedrag dat de 10.000 euro per koe fors overstijgt. In Nederland kosten dit soort stallen met melkrobots niet veel meer dan 5.000 euro. In Tatarstan bedraagt de melkprijs voor de kwaliteit die Rakhimov in de wintermaanden levert (als de aanvoer veel lager is) 45 eurocent, maar dan nog. Hoe is de nog geen dertig jaar oude ondernemer in staat om dergelijke diepte-investeringen terug te verdienen?

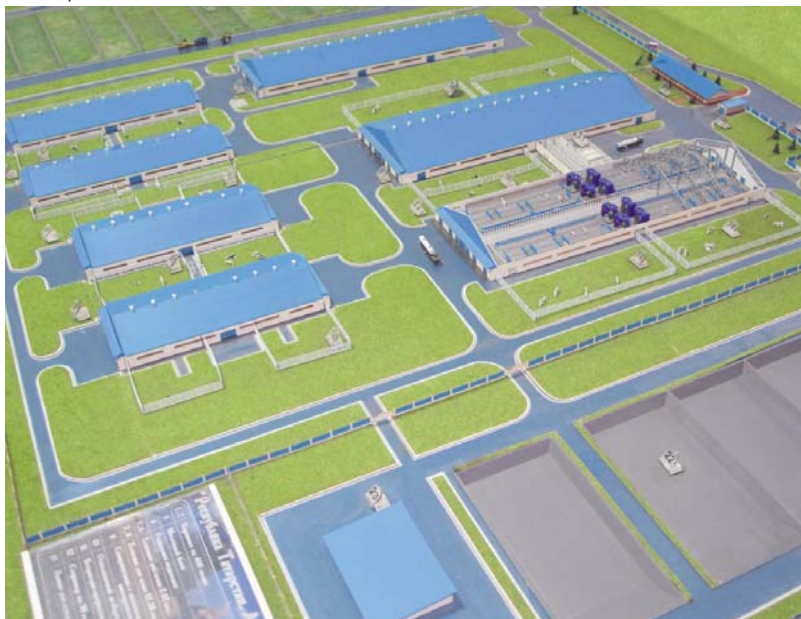
Het antwoord ligt besloten in het overheidsbeleid. Zowel de deelrepubliek Tatarstan als de Russische federatie verstrekken enorme rentesubsidies, die maken dat Farit Rakhimov nauwelijks rente betaalt. Bij elkaar opgeteld vergoeden Moskou en Kazan gezamenlijk ten minste 10 procent van de 13 procent rente die de bank rekent. Dat gebeurt in heel Rusland op grote schaal. Hoe je voor dergelijke genereuze staatsteun in aanmerking komt? Farit Rakhimov heeft een goed onderbouwd businessplan ingediend en een uitstekende opleiding genoten in het Verenigd Koninkrijk. Hij spreekt vloeiend Engels. En zijn vader heeft een zetel in de Russische Tweede Kamer, de Doema. Dat speelt ook een rol in het Rusland van Vladimir Poetin. Goede connecties hebben met de juiste personen bij de overheid. Poetin is inmiddels twaalf jaar aan de macht. Samen met zo'n tweeduizend steenrijke oliebaronnen, die in de tientallen deelrepublieken de dienst uitmaken, bestuurt de voormalige KGB-agent de voormalige Sovjet-Unie. Stabiliteit is zijn motto.

Onvrede

Maar na twaalf jaar Poetin toont de bevolking voor het eerst op grote schaal onvrede. Vooral in Moskou, waar de machtspoliticus de minste aanhang heeft. „De vuilste verkiezingen ooit“, kopten de internationale kranten zondag 4 december toen de verkiezingen plaats hadden en het Verenigd Rusland van president Poetin zijn absolute meerderheid in de Doema verloor. Het massale protest vertoont gelijkenissen met de Arabische Lente. „Er is in zekere zin sprake van politieke stabiliteit, maar er ontbreekt een voor ondernemers essentiële rechtsstaat“, stellen Suzanne van Tilburg en Iris Faassen. Zij zijn agrarisch adviseurs van de Nederlandse ambassade in Moskou.

Sleutel tot succesvol zakendoen in Rusland is netwerken, vertellen ze. Netwerkbijeenkomsten van de Nederlandse ambassade waarbij het Nederlandse bedrijfsleven, kennisinstellingen en hun Russische collega's en vertegenwoordigers van de macht elkaar ontmoeten, zijn heel belangrijk. „Soms nemen we de spreekwoordelijke Nederlandse dominee mee, maar je moet hier als koopman binnenkomen“, typeert Van Tilburg

Een maquette van Rakhimov-farm.

het Russische ondernemersklimaat. Wie te veel (financieel) succes heeft, daarmee te koop loopt maar niet bijdraagt aan de lokale Russische economie, loopt het risico slachtoffer te worden van de machtsstructuur. „Zoals DeLaval hier actief is, met een lokaal productiebedrijf, dát is de manier om in Rusland succesvol te zijn”, benadrukt Van Tilburg. Ze noemt ook de Nederlandse ondernemingen FrieslandCampina en Provimi die al jaren op een soortgelijke wijze te werk gaan in Rusland.

Kansen enorm

De kansen zijn enorm in het immense land met bijna 150 miljoen inwoners. Dankzij de energie-inkomsten van Rusland stijgt hun koopkracht snel. Het centrum van de metropool Moskou is een van de duurste steden ter wereld, de lonen en de koopkracht van de burgers zijn er vergelijkbaar met West-Europese begrippen. Ook in andere Russische steden neemt de welvaart en de consumptie van zuivel en vlees toe.

Maar al is de teruggang van de productie die ontstond na de ineenstorting van de Sovjet-Unie inmiddels tot staan gebracht; de Russische land- en tuinbouwsector kan nog bij lange na niet aan de toenemende vraag voldoen. De vele miljarden roebels staatssteun hebben de zelfvoorzieningsgraad in varkens- en kippenvlees weliswaar vergroot, maar de productie van de akkerbouwsector en de melkveehouderij stagneert al jaren. In 2020 volledig zelfvoorzienend zijn, zoals Poetin beoogt met zijn miljarden aan rentesteun, lijkt een illusie.

Sterker nog, Rusland is wereldwijd de grootste importeur van levensmiddelen geworden. Een geweldige potentiële afzetmarkt voor Nederland, immers op Amerika na de grootste exporteur van agro&food producten, benadrukt de Nederlandse regering. De Hollandse export is goed voor ten minste tien procent van het Bruto Nationaal Product en

zeer belangrijk voor de Nederlandse economie in onzekere tijden.

Een speciaal regieteam onder aanvoering van FrieslandCampina-directeur Cees 't Hart zet de agro- en foodsector daarom in binnen- en buitenland op de kaart. In het kielzog van premier Mark Rutte reisde 't Hart dit najaar samen met vertegenwoordigers van vele tientallen Nederlandse ondernemingen en onderwijsinstellingen naar Rusland. Van Tilburg: „Ik ben heel blij dat de Nederlandse regering voor deze aanpak heeft gekozen. Een actieve rol van de Nederlandse overheid bij het stimuleren van de handelsbelangen – samen met onderwijs en bedrijfsleven – past uitstekend bij Rusland. Ze zien graag regeringsfunctionarissen. Zonder hen is het heel moeilijk zaken doen. Bij de aanpak van de Ehec-crisis dit voorjaar werd de komst van staatssecretaris Henk Bleker dan ook zeer gewaardeerd.”

Handelsbelemmeringen

Handelsbelemmeringen wegnemen is een belangrijke taak van de ambassademedewerkers. Met name waar het gaat om veterinaire en fytosanitaire zaken. Al wordt het immense Russische binnenland voortdurend gehinderd door uitbraken zoals recent de Afrikaanse Varkenspest; het land is als de dood voor de insleep van ziekten en plagen. Zo laten ze al enkele jaren slechts beperkt melkvee uit Nederland en delen van Duitsland toe, vanwege de blauwtongziekte. Ook de pootaardappelsector en de zuivelindustrie kunnen meepraten over al dan niet als terecht ervaren handelsbelemmeringen. Voor je het

weet, sta je niet meer op de lijst van bedrijven die voldoen aan de eisen van het Russische inspectie-apparaat. Het is aan de medewerkers van de ambassade om Nederlandse bedrijven die niet (meer) op de 'goedgekeurde lijst' staan, daar weer op te krijgen. „De vestiging van FrieslandCampina in Beilen staat er weer op”, meldt Van Tilburg geruststellend.

Kennis (ver)kopen

De komende tijd concentreert ze zich in overleg met het topteam Agro&Food op de overdracht van kennis en adviezen bij investeringen. Met name daaraan heeft Rusland behoefte. Dit biedt kansen voor de Nederlandse Agro&Food-sector en kan goodwill opleveren en de export van voedsel en landbouwmaterialen stimuleren. Het is de bedoeling dat de Russen in toenemende mate kennis gaan inkopen in Nederland. Recent ondertekenden de Christelijke Agrarische Hogeschool Dronten (CAH) en de universiteit van Krasnodar (Zwarte Zee-regio) een trainings- en uitwisselingsovereenkomst. Van Tilburg: „Het probleem is hoe je de kennis vasthoudt. Daar werkt het Nederlandse 'Livestock Expertise Center' heel gericht aan en er zijn nieuwe plannen. Bijvoorbeeld het geplande Dmitrov Trainingscenter met 650 melkkoeien vlakbij Moskou. Wageningen UR (Livestock Research en het LEI) heeft in samenwerking met de Nederlandse Zuivel Organisatie een opzet voor dit modelbedrijf gemaakt en zorgt voor de verdere begeleiding. Tijdens het bezoek van premier Rutte dit najaar is dat allemaal beklonken. Er is zoveel potentie in Rusland dat je handen soms jeuken.” ■

Legio kansen en bedreigingen

Het ministerie van ELI bracht recent de kansen en bedreigingen voor de land- en tuinbouw in de belangrijkste regio's van Rusland in beeld. Beide zijn er legio in de voormalige Sovjet-Unie, die door de rijkdom aan energie en delfstoffen in twintig jaar tijd transformeerde van een failliete communistische staat in een extreem kapitalistische federatie van multiculturele Russische

staten, geregisseerd door tweeduizend steenrijke oliebaronnen. Suzanne van Tilburg van de Nederlandse ambassade in Moskou: „Eigenlijk is het heel simpel. Zakt de olieprijs in elkaar, dan krimpt de Russische economie, stabiliseert de olieprijs, dan stabiliseert de Russische economie en stijgt de olieprijs, dan stijgt de welvaart in Rusland mee.”